

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут української мови

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Інституту української мови

НАН України

д.ф.н., проф. Гриценко П.Ю.

«31» _____ 2016 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціолінгвістика»

галузь знань 03 Гуманітарні науки
спеціальність 035 Філологія

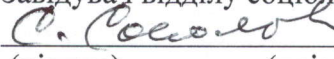
Київ – 2016

Робоча програма з навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» для аспірантів за спеціальністю 035 Філологія «31» травня 2016 року – 20 с.

Укладачі: Соколова Світлана Олегівна, зав. відділу соціолінгвістики, доктор філол. наук, професор;
Масенко Лариса Терентіївна, провідний наук. співр., відділу соціолінгвістики, доктор філол. наук, професор

Робочу програму навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» рекомендовано на засіданні відділу соціолінгвістики
Протокол № 3 від «19» травня 2016 року

Завідувач відділу соціолінгвістики

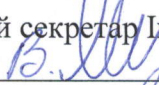
 (Соколова С.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«19» травня 2016 року

Схвалила вчена рада Інституту української мови НАН України
Протокол № 7 від «31» травня 2016 року

Заступник голови вченої ради Інституту
 (Горголюк Н.Г.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«31» травня 2016 року

Учений секретар Інституту
 (Яцій В.О.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«31» травня 2016 року

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		денна/заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 03 Гуманітарні науки	за вільним вибором аспіранта
Модулів – 1	Спеціальність 035 Філологія	Рік підготовки II
Змістових модулів – 2		Семестр IV
Загальна кількість годин – 90		Лекції 20 год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4		Семінарські 10 год.
	Рівень освіти третій (освітньо-науковий)	Самостійна робота 60 год.
		Вид контролю IV семестр – залік

Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета вивчення – ознайомити слухачів з теоретичними і практичними основами сучасної соціолінгвістики, основними проблемами сучасної української соціолінгвістики і способами їх розв’язання, розкрити характер соціальних чинників, що визначають розвиток мови й її суспільну природу, взаємодію з іншими мовами тощо, показати нерозривний зв’язок мови з культурою народу, що нею розмовляє.

1.2. Завдання викладання дисципліни «соціолінгвістика»:

- 1) засвоєння основних понять і категорій соціолінгвістики;
- 2) опанування соціолінгвістичних методів і прийомів аналізу;
- 3) вивчення основ соціолінгвістики як розділу мовознавства, що досліджує зв’язок мовних явищ і мовних одиниць з соціальними чинниками;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-наукової програми аспіранти повинні:

знати:

- 1) предмет, об’єкт і мету соціолінгвістичних досліджень;
- 2) зміст основних соціолінгвістичних понять та їх інтерпретацію;
- 3) основні концепції, напрямки в історії світової та української соціолінгвістики;
- 4) основні методи соціолінгвістики;
- 5) сучасну мовну ситуацію в Україні, історію її формування і основні соціальні чинники, що її спричинили;
- 6) чинники, що впливають на соціальну диференціацію мови;
- 7) мету, завдання і методи здійснення мовної політики;

уміти:

- 1) на підставі демографічних, соціологічних, лінгвістичних та інших даних аналізувати мовну ситуацію;
- 2) послуговуватися термінологією соціолінгвістики та суміжних наук;
- 3) розрізняти мовні засоби літературної мови та нелітературних форм мовлення;
- 4) інтерпретувати мовні факти, пов’язані з контактуванням мов, інтерференцією та змішуванням мов;
- 5) аналізувати й оцінювати заходи мовної політики, прогнозувати їхні наслідки тощо;
- 6) застосовувати спеціальні соціолінгвістичні методи дослідження.

Набуті знання й уміння сприятимуть формуванню таких **компетенцій**:

- 1) здатність вдосконалювати й розвивати свій інтелектуальний та загальнокультурний рівень;

2) володіння навичками участі в роботі наукового колективу, що здійснює дослідження з філологічної проблематики, підготовки і редагування наукових публікацій;

3) здатність до використання основних положень і методів соціолінгвістики і суміжних дисциплін для збирання і інтерпретації мовних і соціальних фактів;

4) володіння навичками кваліфікованої інтерпретації різних типів текстів, зокрема розкриття їх зв'язку з соціальними чинниками;

5) володіння навичками оцінки мовної ситуації в мікро- та макроколективі;

6) уміння будувати прогностичні сценарії та моделі розвитку комунікативних та соціокультурних ситуацій.

Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Основні поняття і методи соціолінгвістичних досліджень

Тема 1. Соціолінгвістика як наукова галузь. Предмет і завдання соціолінгвістики. Історія становлення і розвитку соціолінгвістичних досліджень, місце соціолінгвістики серед інших наук про мову і суспільство. Завдання української соціолінгвістики. Значення праць Ю. Шевельова для розвитку української соціолінгвістики. Поняттєвий апарат соціолінгвістики. Основні методи соціолінгвістичних досліджень. Практичне використання кількісних методів аналізу соціолінгвістичної інформації. Основні напрямки гендерної лінгвістики: відображення статі в лексиці і фразеології, гендерні ознаки мовної картини світу, особливості мовлення чоловіків і жінок та ін.

Тема 2. Соціолінгвістичні аспекти історії української літературної мови. Ідеологічні стереотипи у висвітленні й дослідженні історії української літературної мови. Західноукраїнський варіант літературної мови. Історія формування. Процеси актуалізації лексики західноукраїнського варіанта в сучасному художньому дискурсі. Функціональна роль розмовно-побутових форм мовлення в сучасних українських різножанрових текстах.

Тема 3. Соціальні аспекти формування національної мови. Роль різних соціальних верств у формуванні національної мови. Койне та соціолекти як необхідні форми існування мови, що передують формуванню літературної мови.

Тема 4. Соціорівні української мови. Специфіка форм розмовного мовлення в урбаністичних середовищах сучасної України. Соціальні діалекти. Формування сленгу і жаргону в сучасному українському мовленні.

Змістовий модуль II. Теоретичні засади дослідження мовної політики і мовної ситуації

Тема 1. Білінгвізм. Лінгвістичний, психологічний і соціологічний аспекти

дослідження білінгвізму. Типи білінгвізму. Диглосія. Поняття мовної стійкості. Особливості українсько-російського білінгвізму в різних регіонах України.

Тема 2. Інтерференція як теоретична і практична проблема. Мовна інтерференція та її рівні. Суржик як мішана форма українсько-російського мовлення. Піджини, креольські мови, лінгва франка. Формування нового російсько-українського суржика.

Тема 3. Мовна ситуація. Основні параметри визначення. Типи мовних ситуацій. Специфіка мовної ситуації в Україні: історичні та сучасні аспекти. Мовне портретування як комплексний метод дослідження мовної ситуації в регіоні (населеному пункті). Поняття мовного ландшафту. Методи та прийоми дослідження.

Тема 4. Мовна поведінка. Визначення поняття, зв'язок із соціальними статусами комунікантів. Мовна поведінка в мовно неоднорідному суспільстві. Мовні коди та їх перемикування. Основні підходи до вивчення мовної особистості. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання.

Тема 5. Мовна політика та мовне планування. Мовна політика Радянського союзу та її наслідки. Мовна політика в Україні в добу визвольних змагань. Мова тоталітарного режиму. Мовна специфіка комуністичної пропаганди. Аналіз офіційно-ділового стилю радянської доби. Сучасна мовна політика України та її завдання. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій. Мовне планування в зарубіжних країнах. Мовна політика в Україні. «Європейська хартія регіональних та міноритарних мов» та особливості її ратифікації в Україні.

Тема 6. Державна мова. Національна і мовна ідентичність у багатонаціональному суспільстві. Юридичний аспект понять «державна мова», «офіційна мова», «національна мова». Функції державної мови.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л.		сем.	лаб.	інд.	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Змістовий модуль 1. Основні поняття і методи соціолінгвістичних досліджень						
Тема 1. Соціолінгвістика як наукова галузь.	14	2	6	0	0	6
Тема 2. Соціолінгвістичні аспекти історії української літературної мови.	14	2	0	0	0	12
Тема 3. Соціальні аспекти формування національної мови.	2	2				

Тема 4. Соціорівні української мови.	2	2				
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	32	8	6			18
Змістовий модуль 2. Теоретичні засади дослідження мовної політики і мовної ситуації						
Тема 1. Білінгвізм.	8	2				6
Тема 2. Інтерференція як теоретична і практична проблема.	2	2				
Тема 3. Мовна ситуація.	14	2				12
Тема 4. Мовна поведінка.	14	2				12
Тема 5. Мовна політика та мовне планування.	12	2	4			6
Тема 6. Державна мова.	8	2				6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	58	12	4			42
Усього годин	90	20	10			60

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняттєвий апарат соціолінгвістики.	2
2	Основні методи соціолінгвістичних досліджень.	2
3	Практичне використання кількісних методів аналізу соціолінгвістичної інформації.	2
4	Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій.	2
5	Мовне планування в зарубіжних країнах. Мовна політика в Україні. «Європейська хартія регіональних та міноритарних мов» та особливості її ратифікації в Україні.	2

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основні напрямки гендерної лінгвістики: відображення статі в лексиці і фразеології, гендерні ознаки мовної картини світу, особливості мовлення чоловіків і жінок та ін.	6 год.
2	Західноукраїнський варіант літературної мови. Історія формування. Процеси актуалізації лексики західноукраїнського варіанта в сучасному художньому дискурсі.	6 год.

3	Мова тоталітарного режиму. Мовна специфіка комуністичної пропаганди. Аналіз офіційно-ділового стилю радянської доби.	6 год.
4	Юридичний аспект понять «державна мова», «офіційна мова», «національна мова». Функції державної мови.	6 год.
5	Функціональна роль розмовно-побутових форм мовлення в сучасних українських різножанрових текстах.	6 год.
6	Мовне портретування як комплексний метод дослідження мовної ситуації в регіоні (населеному пункті).	6 год.
7	Основні підходи до вивчення мовної особистості.	6 год.
8	Особливості українсько-російського білінгвізму в різних регіонах України.	6 год.
9	Мовна свідомість: структура, типологія, виховання.	6 год.
10	Поняття мовного ландшафту. Методи та прийоми дослідження.	6 год.

7. Методи навчання

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: пояснювально-ілюстративний, метод проблемного викладання, евристичний, проблемно-пошуковий.

Методи стимулювання й мотивації навчальної діяльності: навчальна дискусія.

8. Методи контролю

Формою підсумкового контролю успішності навчання є залік.

Протягом усього терміну навчання контроль за знаннями аспірантів здійснюється під час усного опитування (індивідуального та фронтального). Методом підсумкового контролю є модульна контрольна робота.

8.1. Модульна контрольна робота (зразок).

I. Теоретичний блок.

1. Дати письмову відповідь на питання «Основні методи соціолінгвістичних досліджень. Зв'язок соціолінгвістики з іншими науками».

2. Дати письмову відповідь на питання «Схарактеризувати поняття білінгвізму і диглосії. Особливості українсько-російського білінгвізму в різних регіонах України».

3. Дати письмову відповідь на питання «Схарактеризувати основні риси ідеологічних текстів тоталітарної доби».

II. Практичний блок.

1. Запропонувати зразок анкети для соціолінгвістичного опитування студентської молоді з метою дослідження реальної мовної ситуації в навчальному закладі й її оцінки з боку студентів залежно від їхніх власних мовних преференцій.

2. Підготувати анкету для автоматичного опрацювання (кодування питань).

8.2. Питання до підсумкового контролю знань.

1. Визначити предмет і завдання соціолінгвістики. Схарактеризувати зв'язок соціолінгвістики з іншими галузями (соціологією, психолінгвістикою, етнолінгвістикою, історією, історією літературної мови).

2. Основні методи соціолінгвістичних досліджень. Зв'язок соціолінгвістики з іншими науками.

3. Основні напрямки гендерної лінгвістики: відображення статі в лексиці і фразеології, гендерні ознаки мовної картини світу, особливості мовлення чоловіків і жінок та ін.

4. Актуальні завдання української соціолінгвістики, зумовленні історичними обставинами формування літературного зразка української мови.

5. Дати визначення поняття літературна мова. Основні ознаки літературної мови. Історія правописної кодифікації української літературної мови як соціолінгвістична проблема.

6. Дати визначення термінів «розмовне-побутове мовлення», «просторіччя», «сленг». Чи усталене вживання цих термінів у сучасному українському мовознавстві? Функціональна роль розмовно-побутових форм мовлення в сучасних українських різножанрових текстах.

7. Дати визначення терміна «койне». Схарактеризувати поняття койне в стосунку до історичних особливостей розвитку української мови. У чому полягають особливості галицько-буковинське койне?

8. Східноукраїнська та західноукраїнська традиції в історії формування української літературної мови. Чи усталене вживання термінів «східноукраїнський варіант літературної мови кінця XIX – початку XX ст.», «західноукраїнський варіант літературної мови кінця XIX – початку XX ст.» у сучасному українському мовознавстві?

9. Суржик. Визначення. Історія формування. Сфери поширення.

10. Дати визначення понять «лінгва франка», «піджин», «креольська мова». До якого з цих мовних утворень можна вважати типологічно близьким українсько-російський суржик?

11. Схарактеризувати поняття білінгвізму і диглосії. Особливості українсько-російського білінгвізму в різних регіонах України.

12. За якими параметрами досліджують мовну ситуацію країни? Специфіка мовної ситуації в Україні: історичні та сучасні аспекти.

13. Національна і мовна ідентичність у багатонаціональному суспільстві. Поняття «національна мова», «державна мова», «офіційна мова», «мова національної меншини», «мова міжнародного спілкування»?

14. Мовна поведінка: поняття, зв'язок із соціальними статусами комунікантів. Мовна поведінка в мовно неоднорідному суспільстві.

15. Основні підходи до вивчення мовної особистості. Мовна свідомість: структура, типологія, виховання.

16. Поняття мовного ландшафту. Методи та прийоми дослідження.

17. Основні риси мовної політики Радянського Союзу. Чим вона відрізнялася від практики мовно-культурної асиміляції, що її провадила Російська імперія в ХІХ – на початку ХХ ст.?

18. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій. «Європейська хартія регіональних та міноритарних мов» та особливості її ратифікації в Україні.

19. Схарактеризувати основні риси ідеологічних текстів тоталітарної доби.

20. Які конкретні заходи мали б становити основу мовної політики в Україні, покликаної гармонізувати мовні стосунки в українському суспільстві й вивести мовні питання із зони соціальної конфліктності?

9. Розподіл балів, які отримують аспіранти

Форма підсумкового контролю	Види навчальної діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів
Підсумковий контроль – залік	1. Аудиторна та самостійна навчальна робота аспіранта	50
	2. Модульна контрольна робота (МКР)	50

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS (підсумковий контроль – залік)

Підсумковий рейтинговий бал (кількість балів за 100-бальною шкалою)	Оцінка за шкалою ECTS	Підсумкова оцінка за дисципліну за національною шкалою
90 – 100	A	зараховано
82 – 89	B	
75 – 81	C	
66 – 74	D	
60 – 65	E	
0 – 59	FX	не зараховано

11. Методичне забезпечення

Робоча навчальна програма, наукова і навчальна література, електронні картотеки:

Електронна картотека анкет соціолінгвістичного опитування на тему «Мовний побут сучасного українського міста»

Електронна картотека анкет соціолінгвістичного опитування на тему «Українська мова в ЗМК сьогодні»

12. Рекомендована література

Основна

Антошкіна Л. Соціолінгвістика : навчальний посібник [Текст] / Л. Антошкіна, Г. Красовська, П. Сигеда, О. Сухомлинов. – Донецьк : ТОВ „Юго-Восток Лтд”, 2007. – 360 с.

Беликов В. И. Социолингвистика [Текст] / В. И. Беликов, Л. П. Крысин. – Москва, 2001. – 315 с.

Белл Р. Т. Социолингвистика : Цели, методы и проблемы [Текст] / Р. Т. Белл. – Москва: Международные отношения, 1980. – 320 с.

Бондалетов В. Д. Социальная лингвистика : Учеб. пособие для студентов пед. ин-тов по спец. № 2101 «Рус. яз. и лит.» [Текст] / В. Д. Бондалетов. – Москва : Просвещение, 1987. – 160 с.

Вайнрайх У. Языковые контакты: состояние и проблемы исследования. Пер. с англ. [Текст] / У. Вайнрайх. – Київ : Вища школа, 1979. – 262 с.

Вахтин Н. Б. Социолингвистика и социология языка [Текст] / Н. Б. Вахтин, Е. В. Головкин. – Санкт-Петербург : Издательский центр "Гуманитарная академия", Европейский университет в Санкт-Петербурге, 2004. – 336 с.

Данилевська О. Мова в революції та революція в мові : Мовна політика Центральної Ради, Гетьманату, Директорії УНР [Текст] / О. Данилевська. – Київ, 2009. – 176 с.

Державність української мови і мовний досвід світу : Матеріали міжнародної конференції. Київ, 11-12 травня 2000 р. [Текст]. – Київ, 2000. – 444 с.

Дешериев Ю.Д. Социальная лингвистика : К основам общей теории. [Текст] / Ю. Д. Дешериев. – Москва : Наука, 1977. – 382 с.

Жирмунский В. М. Проблемы социальной дифференциации языков [Текст] / В. М. Жирмунский // Язык и общество. – Москва : Наука, 1968. – С. 22–38.

Залізник Г. М. Статус української та російської мов у дзеркалі громадської думки киян [Текст] / Г. М. Залізник // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 89–96.

Залізник, Г. Мовна ситуація Києва : день сьогоднішній та прийдешній [Текст] / Г. Залізник, Л. Масенко. – К. : Видавничий дім «КМ Академія», 2001. – 95 с.

Итоги Всесоюзной переписи населения 1959 года. Украинская ССР. [Текст] – Москва : Госстатиздат ЦСУ СССР, 1963. – Табл. 53–54.

Итоги Всесоюзной переписи населения 1970 года. Том IV. Национальный состав населения СССР, союзных и автономных республик, краев, областей и национальных округов. – Москва : Статистика, 1973. – С. 152–179.

Караванський Св. Пошук українського слова або боротьба за національне «Я» : (Науково-популярні бесіди на мовні теми з додатком словничків-рятівничків від моди та мавпування) [Текст] / Св. Караванський. – Київ: Академія, 2001. – 240 с.

Ларин Б. А. О лингвистическом изучении города / Б. А. Ларин // Ларин Б. А. История русского языка и общее языкознание. – Москва, 1977. – С. 175–179.

Масенко Л. Т. Маніпулятивні стратегії дискримінації української мови на телебаченні радянської і пострадянської України [Текст] / Л. Т. Масенко // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 83–88.

Масенко Л. Т. Мова і політика [Текст] / Л. Т. Масенко. – 2-ге вид., доп. – Київ : Соняшник, 2004. – 120 с.

Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики [Текст] / Л. Масенко. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243 с.

Масенко Л. Т. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір [Текст] / Л. Т. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. – 163 с.

Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві : Монографія [Текст] / Г. П. Мацюк. – Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008.

Менцель Т., Хентшель Г. Вплив російської мови на флективну морфологію білорусько-російського та українсько-російського змішаного мовлення [Текст] / Т. Менцель, Г. Хентшель // Мовознавство. – 2014. – № 1. – С. 32–58.

Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика [Текст] / Н. Б. Мечковская. – Москва: Аспект Пресс, 2000. – 206 с.

Мечковская Н. Б. Общее языкознание. Структурная и социальная типология языков [Текст] / Н. Б. Мечковская. – Москва, 2001. – 312 с.

Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. [Текст] – Вид. 2-ге. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 363 с.

Мовна ситуація в Україні: між конфліктом і консенсусом [Текст]. – Київ : ІШЕНД ім. І.Ф.Кураса, 2008. – 390 с.

Новое в лингвистике. – Вып. 7 : Социолингвистика [Текст]. – Москва, 1975. – 486 с.

Панасюк Л. В. Білінгвізм в соціально-політичному житті України : Монографія [Текст] / Л. В. Панасюк. – Київ : VADEX, 2013. – 269 с.

Перебийніс В. І. Статистичні методи для лінгвістів [Текст] / В. І. Перебийніс. – Вінниця, 2001. – 168 с.

Пиневич Е. Социолингвистика : Учеб. пособие [Текст] / Е. Пиневич, В. Стародубцев. – Москва : Экономика, 2011. – 216 с.

Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов : Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі „спільної колиски” [Текст] / Г. П. Півторак. – Київ: Видавничий центр «Академія», 2001. – 152 с.

Романцов В. О. Населення України і його рідна мова за часів радянської влади та незалежності (XX – початок XXI століття) [Текст] / В. О. Романцов. – Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2008. – 184 с.

Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі [Текст] / О. Г. Руда. – Київ, 2012. – 232 с.

Семчинський С. В. Загальне мовознавство : Підручник [Текст]. / С. В. Семчинський. – 2-е вид., перероб. і доп. – Київ : АТ «ОКО», 1996. – 416 с.

Соколова С. О. Типи мовної поведінки в сучасному слов'янському білінгвальному мегаполісі [Текст] / С. О. Соколова, Л. Т. Масенко, В. М. Труб, О. М. Данилевська, О. Г. Руда // Слов'янські обрії : доповіді XV Міжнародного з'їзду славістів / НАН України, Укр. ком. Славістів, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – Вип. 6, ч. 1. Мовознавство. – С. 173–196.

Соціолінгвістичні студії, за заг. ред. Л. О. Ставицької. [Текст] – Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго. – 2010. – 288 с.

Ставицька Л. О. Соціолінгвістичні дослідження в Інституті української мови [Текст] / Л. О. Ставицька // Соціолінгвістичні студії. – Київ, 2010. – С. 10–17.

Ткаченко О. Б. Українська мова: сьогодення й історична перспектива. – К. : Наук. думка, 2014. – 511 с.

Українська мова : Енциклопедія. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2000. – 752 с.

Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду / за ред. Л. Масенко [Текст]. – Київ, 2005. – 399 с.

Українсько-російська двомовність. Лінгвосоціокультурні аспекти : Зб. наук. пр. [Текст] / Ін-т укр. мови НАН України. Відділ соціолінгвістики. – Київ : Вид-во Пульсари, 2007. – С. 31–120.

Швейцер А. Д. Введение в социолингвистику : Учебное пособие [Текст] / А.Д. Швейцер, Л. Б. Никольский. – Москва : Высшая школа, 1978. – 216 с.

Шевельов Ю. Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900 – 1941) : Стан і статус. – Чернівці, 1998 – 207 с.

Шумарова, Н. П. Мовна компетенція особистості в ситуації білінгвізму [Текст] / Н. П. Шумарова. – К. : Видавничий центр КДЛУ. – 2000. – 284 с.

Додаткова

Ажнюк Б. М. «Всесвітня декларація мовних прав»: український контекст [Текст] / Б. М. Ажнюк // Соціолінгвістичні студії. – Київ, 2010. – С. 51–57.

Ажнюк Б. М. Мовні права як категорія соціолінгвістики [Текст] / Б. М. Ажнюк // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 3–11.

Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна. [Текст] / Б. М. Ажнюк – К. : Рідна мова, 1999. – 450 с.

Ажнюк Л. В. Лінгвістичне підґрунтя юридичної визначеності [Текст] / Л.В. Ажнюк [Текст] // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 68–82.

Белей Л. О. «Русинський язык» у Закарпатській області України поч. ХХІ ст.: реалізація мовних прав автохтонного населення чи мовна містифікація [Текст] / Л. О. Белей // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 97–103.

Белей Л. Л. Мовний ландшафт Закарпатської області України початку ХХІ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спеціальність 10.02.01 / Л. Л. Белей. – Київ, 2012. – 18 с.

Бестерс-Дільгер Ю. Ефективність Європейської хартії регіональних або міноритарних мов як знаряддя захисту мовних прав у слов'янських країнах [Текст] / Ю. Бестерс-Дільгер // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 12–18.

Бікова Н. М. Типи мовної поведінки в мультілінгвальної ситуації : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спеціальність 10.02.15 / Н. М. Бікова. – Київ, 2006. – 20 с.

Брацький А. Про забезпечення прав національної мови в умовах посиленої інтерференції [Текст] / А. Брацький // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 56–60.

Василенко В. А. Геополітичний та національний виміри мовної ситуації в Україні [Текст] / В. А. Василенко // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 19–27.

Васютинський В. Українська ідентичність російськомовних : між відчуженням і дорученням [Текст] / В. Васютинський // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2002. – С. 74–80.

Вишняк О. Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи (соціологічний аналіз) [Текст] / Олександр Вишняк. – Київ, 2009. – 175 с.

Горбач О. Арго в Україні [Текст] / О. Горбач. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2006. – 688 с.

Грицак Я. Життя, смерть та інші неприємності [Текст] / Я. Грицак. – Київ : Грані-Т, 2008. – 232 с.

Данилевська О. М. Типи мовної поведінки київських школярів [Текст] / О. М. Данилевська // Українська мова. – 2013. – № 2. – С. 56–67.

Данилевська О. Мовні права учнів у сучасній українській школі [Текст] / О. Данилевська // Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві : Збірник наукових праць). – К. : Видавничий дім Дмитра Бурого, 2012. – С. 270–277.

Жлуктенко Ю. О. Українська мова на лінгвістичній карті Канади [Текст] / Ю. О. Жлуктенко. – Київ : Наук. думка, 1990. – 176 с.

Жлуктенко Ю. О. Українсько-англійські міжмовні відносини: Українська мова у США і Канаді [Текст] / Ю. О. Жлуктенко. – Київ, 1964. – 168 с.

Журавлєв В. К. Социолінгвістический аспект истории литературных языков [Текст] / В. К. Журавлев // Влияние социальных факторов на функционирование и развитие языка. – Москва : Наука, 1988. – С. 84–109.

Забужко О. Вибране листування на тлі доби: 1992–2002 [Текст] / О. Забужко, Ю. Шевелєв. – Київ : Факт, 2011.

Залізник Г. Сучасна мовна політика і кияни [Текст] / Г. Залізник // Наукові записки НаУКМА. – Т. 137. Філологічні науки. – Київ, 2012. – С. 20–24.

Зарецький О. В. Ідіолект політика в жанрі громадсько-політичного інтерв'ю, полеміки, промови, дебатів [Текст] / О. В. Зарецький. – Київ, 2008. – 124 с.

Калиновська О. Мовна ситуація в сфері освіти [Текст] / О. Калиновська // Мовна політика та мовна ситуація в Україні : Аналіз і рекомендації. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська Академія», 2008. – С. 196–233.

Караванський Св. До зір крізь терня або Хочу бути редактором [Текст] / Св. Караванський. – Львів, 2008. – 120 с.

Карасик В. И. Язык социального статуса [Текст] / В. И. Карасик. – Москва : ИТДГК «Гнозис», 2002. – 333 с.

Китайгородская М. В. Языковое существование современного горожанина : на материале языка Москвы [Текст] / М. В. Китайгородская, Н. Н. Розанова. – Москва : Языки славянских культур, 2010. – 496 с.

Колесов В. В. Язык города [Текст] / В. В. Колесов. – Изд. 4-е. – Москва : Либроком, 2009. – 194 с.

Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови [Текст] / В. Кубайчук. – Київ : «К. І. К.», 2004. – 176 с.

Кудрейко І. О. Соціолінгвістичний портрет малих міст Донеччини : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук [Текст] / І. О. Кудрейко. – Донецьк, 2011. – 17 с.

Масенко Л. Суржик : між мовою і язиком [Текст] / Л. Масенко. – Київ : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 135 с.

Матіяш Б. Напівмовність і внутрішній конфлікт особистості [Текст] / Б. Матіяш // Мовні конфлікти і гармонізація суспільства. – Київ : ВПЦ «Київський університет», 2002. – С. 121–125.

Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики [Текст] / Г. Мацюк – Львів, 2009. – 212 с.

Миколенко, Т. М. Український міський сленг (на матеріалі усного мовлення тернопільців) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук [Текст] / Т. М. Миколенко. – Київ, 2006. – 24 с.

Мовні конфлікти та гармонізація суспільства : Матеріали наукової конференції: 28-29 травня 2001 року / [Текст]. – Київ : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2002. – 222 с.

Мозер М. Причинки до історії української мови [Текст] / М. Мозер. – Харків, 2008. – 831 с.

Огульчанський Ю. Етнічна структура українського суспільства : уявні та дійсні проблеми [Текст] / Ю. Огульчанський. – Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2006. – 66 с.

Пономаренко В. П. Загальна декларація мовних прав і права мовних меншин [Текст] / В. П. Пономаренко // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 42–48.

Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація: Статті і фрагменти / Упорядкування і вступна стаття Ю. Шевельова [Текст] / О. Потебня. – Нью-Йорк, 1992. – 155 с.

Радевич-Винницький Я. К. Актуальний історизм і проблема мовних прав в Україні [Текст] / Я. К. Радевич-Винницький // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 61–67.

Руда О. Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму [Текст] / О. Руда. – Київ, 2009. – 196 с.

Седов К. Ф. Дискурс и личность : эволюция коммуникативной компетенции [Текст] / К. Ф. Седов. – Москва: Лабиринт, 2004. – 320 с.

Селігей П. О. Мовна свідомість : структура, типологія, виховання [Текст] / П. О. Селігей / НАН України. Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні. – К. : Вид. дім „Києво-Могилянська академія”, 2012. – 118 с.

Смаль-Стоцький Р. Українська мова в Советській Україні / 2-ге пошир. вид. [Текст] / Р. Смаль-Стоцький. – Нью-Йорк–Торонто–Сідней–Париж, 1969. – 318 с.

Соколова С. О. Основні типи мовної поведінки киян (за даними анкетування) [Текст] / С. О. Соколова // Українська мова. – 2013. – № 2 (46). – С. 38–55.

Соколова С. О. Параметри українсько-російського та російсько-українського білінгвізму за суб'єктивною та об'єктивною оцінкою (на матеріалі анкетування студентів-журналістів східного регіону) [Текст] / С. О. Соколова // Мовний простір граматики: актуальні студії / Збірник наукових праць на честь 60-річчя чл.-кор. НАН України Анатолія Загнітка. – Донецьк: ДонНУ, 2014. – С. 353–358.

Ставицька Л. Гендерна лінгвістика: українська перспектива [Текст] / Л. Ставицька // Українська мова. – 2004. – № 3. – С. 58–66.

Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг : Соціальна диференціація української мови [Текст] / Л. Ставицька. – Київ : Критика, 2005. – 464 с.

Ставицька Л. Гендер: мова, свідомість, комунікація [Текст] / Л. Ставицька. – Київ: Вид-во «ТОВ КММ», 2015. – 440 с.

Ставицька Л. Короткий словник жаргонної лексики української мови [Текст] / Л. Ставицька. – Київ, 2003. – 464 с.

Ставицька Л. Суржик : міф, мова, комунікація [Текст] / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність : Лінгвосоціокультурні аспекти : Збірник наукових праць. – Київ : Університетське видавництво ПУЛЬСАРИ, 2007. – С. 31–120.

Степанов Є. Мова міста як соціолінгвістична проблема [Текст] / Є. Степанов // Вісник Львів. ун-ту. Серія філол. – 2006. – Вип. 38. – Ч. II. – С. 65–71.

Тараненко О. О. Мова української західної діаспори і сучасна мовна ситуація в Україні [Текст] / О. О. Тараненко // Мовознавство 2013. – № 2-3. – С. 63–99.

Тараненко О. О. Українсько-російські мовні контакти на сучасному етапі : притягування і відштовхування. I. Впливи, інтерференція, запозичення [Текст] / О. О. Тараненко // Мовознавство. – 2010. – № 2-3. – С. 55–82.

Ткач Л. Українська літературна мова на Буковині в кінці XIX – на початку XX століття. Ч. I – III. [Текст] / Л. Ткач. – Чернівці, 2000, 2007.

Ткаченко О. Українська мова і мовне життя світу [Текст] / О. Ткаченко. – Київ : Спалах, 2004. – 272 с.

Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність [Текст] / О. Б. Ткаченко. – Київ, 2006. – 240 с.

Ткаченко О. Б. Інтерференція [Текст] / О. Б. Ткаченко // Українська мова : Енциклопедія. – 3-тє вид., зі змінами і доп. / [редкол. : В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М. П. Зяблюк та ін.]. – Київ : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – С. 234.

Ткаченко О. Б. До проблеми мовної стійкості [Текст] / О. Б. Ткаченко // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 14–18.

Ткаченко, О. Б. Проблема мовної стійкості та її джерел [Текст] / О. Б. Ткаченко // Мовознавство. – 1990. – № 4. – С. 3–10.

Труб В. М. Типи мовленнєвих відхилень як особливості ідіолекту українсько-російських білінгвів [Текст] / В. М. Труб // Мова і суспільство. – Вип. 2. – Львів : Львівськ. нац. ун-т, 2001. – С. 78–85.

Український палімпсест. Оксана Забужко у розмові з Ізою Хруслінською [Текст]. – Київ, 2014. – 408 с.

Феллер Мартен. Досвід відродження державної мови Ізраїлю – іврити [Текст] / М. Феллер // Урок української. – 2000. – № 9. – С. 56–58.

Феллер Мартен. Пошуки, роздуми і спогади єврея, який пам'ятає своїх дідів, про єврейсько-українські взаємини, особливо ж про мови і ставлення до них [Текст] / М. Феллер. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 376 с.

Фішман Джошуа. Не кидайте свою мову напризволяще [Текст] / Дж. Фішман. – Київ, 2009. – 200 с.

Чередниченко О. І. Захист офіційної мови в національній державі: досвід Франції [Текст] / О. І. Чередниченко // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 28–36.

Чередниченко О. І. Про мову і переклад [Текст] / О. І. Чередниченко. – Київ, 2007. – 248 с.

Шведова Н. А. Просто о сложном: гендерное просвещение [Текст] / Н. Шведова. – Москва, 2002. – 389 с.

Шевельов Ю. Внесок Галичини у формування української літературної мови [Текст] / Ю. Шевельов. – Київ : Вид. дім „КМ Академія”, 2003. – 160 с.

Шевельов Ю. З історії незакінченої війни [Текст] / Ю. Шевельов. – КИЇВ, 2009. – 471 с.

Шевельов Ю. Так нас навчали правильних проізношень [Текст] / Ю. Шевельов // Шевельов Ю. Вибрані праці. – Кн. 1. – Київ, 2008. – С. 280–333.

Шевченко Л. І. Конституційна норма в суспільній дискусії щодо мовних прав в Україні [Текст] / Л. І. Шевченко // Мовознавство. – 2013. – №5. – С. 37–41.

Шумарова Н. П. Мовна поведінка як форма вираження ціннісних орієнтацій [Текст] / Н. П. Шумарова // Мова тоталітарного суспільства. – Київ, 1995. – С. 100–106.

Яворська Г. М. Специфіка мовної лояльності на пострадянському просторі [Текст] / Г. М. Яворська // Мовознавство. – 2013. – № 5. – С. 49–55.

Яворська Г. М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс : Мова. Культура. Влада [Текст] / Г. М. Яворська. – Київ, 2000. – 288 с.

Язык современного города. Тезисы докладов международной конференции Восьмые Шмелевские чтения [Текст]. – Москва : ИРЯ РАН, 2008. – 169 с.

Bilaniuk L. Contested Tongues: Language Politics and Cultural Correction in Ukraine [Текст] / Lada Bilaniuk. – Ithaca and London: Cornell University Press, 2005. – 230 p.

Baker C. Encyclopedia of Bilingualism and Bilingual Education [Текст] / C. Baker, S. Prys Jones. – Clevedon, England: Multilingual Matters, 1998. – 784 p.

Krčmová M. Formierung der Stadtsprache als Reflex von Kontakten zweier Ethnien [Текст] / M. Krčmová // Leute in der Grossstadt. Vyd. 1. Brno : Ústav pro etnografii a folkloristiku, 1993. – P. 79–84.

Labow W. Principles of Linguistic Change [Текст] / W. Labow. – Blackwell Publishing, 2001.

Labow W. The Social Stratification of English in the New York City [Текст] / W. Labow. – Cambridge University Press, 2006. – 498 p.

Mehrsprachigkeit in der Stadtregion [Текст] / hrsg. von Karl-Heinz Bausch. – 1. Aufl. – Düsseldorf: Pädagogischer Verlag Schwann-Bagel GmbH, 1982. – 463 p.

Moser M. Language Policy and Discourse on Languages in Ukraine under President Viktor Yanukovych (25 February 2010 – 28 October 2012) [Текст] / Michael Moser. – Stuttgart: ibidem-Verlag, 2013. – 495 p.

Schlobinski P. Stadtsprache Berlin: Eine Soziolinguistische Untersuchung (Soziolinguistik und Sprachkontakt, Band 3) [Текст] / P. Schlobinski, 1987. – 299 S.

Словники

Словарь социолингвистических терминов [Текст] / [В. А. Кожемякина, Н. Г. Колесник, Т. Б. Крючкова и др.] – М. : Институт языкознания РАН, 2006. – 312 с.

Загнітко А. П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни : у 4 т. – Донецьк, 2012.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. – Полтава : Довкілля-К, 2006. – 716 с.

Українська мова : енциклопедія. – Вид. 3-тє, зі змінами і допов. – Київ : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.

Інформаційні ресурси

Аналітичний огляд «Становище української мови в 2014-2015 роках» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.mediasapiens.ua/mediaprosvita/research/analitichniy_oglyad_stanovische_ukrainskoi_movi_v_20142015_rokakh/

Всесоюзная перепись населения 1926 года. – М. : Издание ЦСУ Союза ССР, 1928-29. Том 10-16. Таблица VI. Население по полу, народности [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://demoscope.ru/weekly/ssp/sng_nac_26.php?reg=1873.

Всесоюзная перепись населения 1939 года. Таблица 15д. Национальный состав населения. РГАЭ. Ф.1562 Оп. 336 Д.970 [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

http://demoscope.ru/weekly/ssp/rer_nac_39_gs.php?reg=7&gor=1&Submit=ОК.

Всеукраїнський перепис населення 2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/nationality_popul1/select_5/?data1=1&box=5.1W&rz=1_2&rz_b=2_1&k_t=80&botton=cens_db.

Електронна бібліотека Інституту мовознавства імені О.О.Потебні НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inmo.org.ua/library.html>

Електронна бібліотека Інституту української мови НАН України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www1.nas.gov.ua/institutes/iuom/e-library/Pages/default.aspx>

Електронні бібліотеки мовознавчої літератури [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.inmo.org.ua/links.html>

Первая Всеобщая перепись населения Российской Империи 1897 г. Таблица XIII. Распределение населения по родному языку. Т.Т.1-50. С.-Петербург : 1903-1905 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://demoscope.ru/weekly/ssp/rus_lan_97_uezd.php?reg=533.

Становище української мови в Україні в 2012 році. Аналітичний огляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.google.com.ua/search?q=stan_movy_2012&ie=utf-8&oe=utf-8&gws_rd=cr&ei=caAxV-PpI-XF6QTX8KXgCg.

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Інститут української мови

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор

Інституту української мови

НАН України

д.ф.н., проф. Гриценко П.Ю.

«04» лютого 2020 р.

ДОДАТОК

ДО РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СОЦІОЛІНГВІСТИКА

галузь знань 03 Гуманітарні науки

спеціальність 035 Філологія

Додаток до робочої програми навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» рекомендовано на засіданні відділу стилістики, культури мови та соціолінгвістики (протокол № 2 від «30» січня 2020 року)

Затверджено на засіданні вченої ради Інституту української мови НАН України «04» лютого 2020 року (протокол № 1)

12. Рекомендована література

Основна

Данилевська О. М. Українська мова в українській школі на початку ХХІ століття: соціолінгвістичні нариси. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 360 с.

Масенко Л. Т. Мовна політика України в 2017–2019 роках // Українська мова. – 2019. – № 3. – С. 40–51.

Соколова С. О. Актуальні проблеми сучасної української соціолінгвістики // Українська мова. – 2019. – № 1. – С. 36–44.

Соколова С. О., Данилевська О. М., Руда О. Г. Територіальні та соціокультурні аспекти функціонування сучасних слов'янських мов як державних // Слов'янські обрії: доп. укр. учасн. XVI Міжнар. з'їзду славістів (м. Белград, Сербія, 20–27 серпня 2018 р.). – К., 2018. – Вип. 9. – С. 145–169.

Соколова С. О., Залізник Г. М. Особливості сучасної мовної ситуації України у дзеркалі соціології та соціолінгвістики // Українська мова. – 2018. – № 2. – С. 3 – 19.

Шумарова Н. П. Соціолінгвістика: Навчальний посібник. – К., 2015.

Додаткова

Данилевська О. М. Участь українських мовознавців у процесах удержавлення української мови за доби Української революції 1917–1920 рр. // Українська мова. – 2017. – № 4. Масенко Л. Т. Мовний конфлікт в Україні: шляхи розв'язання // Українська мова. – 2018. – № 2. – С. 20–35.

Масенко Л. Т. Суржик: між мовою і язиком. Друге видання, зі змінами і доповненнями. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. – 232 с. (замінити 1-ше видання на 2-ге).

Масенко Л. Т. Українська мова як фактор національної безпеки // Мова: класичне – модерне – постмодерне: збірник наукових праць / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; відп. ред. В. М. Ожоган. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2016. – Вип. 2. – С. 5 – 15.

Руда О. Г. Мовна ситуація в українських засобах масової комунікації в оцінках громадян (за результатами масового опитування) // Мова: класичне – модерне – постмодерне: зб. наук. ст. / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія»; відп. ред. В. М. Ожоган. – К.: ДУХ І ЛІТЕРА, 2017. – Вип. 3. – С. 59 – 68.

Соколова С. О. Регіональні особливості взаємодії мовних кодів за двомовного спілкування // Українська мова. – 2017. – № 3. – С. 25 – 39.

Соколова С. О. Українська мова як державна: теорія і практика // IX Міжнародний конгрес україністів. Мовознавство: Зб. наук. статей (до 100-річчя Національної академії України). – К., 2018. – С. 97–111.

Соколова С. О., Данилевська О. М. Мовна ситуація в школах України // Українська мова. – 2018. – № 3. – С. 3–27.